

15. Про створення Інспекції з питань підготовки та дипломування моряків: наказ Міністерства транспорту України від 17 травня 2001 р. № 292 // <http://www.itsc.org.ua>.
16. Положення про Інспекцію з питань підготовки та дипломування моряків: Затв. наказом Міністерства транспорту України від 17 жовтня 2001 р. № 693 // Офіційний вісник України. — 2001. — № 45. — Ст. 2027.

УДК 351.851(477)

О. М. Алікова

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ І СПОРТОМ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

Фізична культура і спорт останнім часом стали однією з найважливіших сфер людської діяльності; величезні досягнення в цій галузі лягли в основу багатьох соціальних і науково-технологічних перетворень у суспільстві. Місце фізичної культури і спорту в житті суспільства багато в чому визначається тією роллю, що відіграють у суспільному розвитку фізичне здоров'я, знання людей, їхня фізична дієздатність, уміння й навички, можливості розвитку своїх професійних і особистісних якостей.

Відповідно до загальносвітової тенденції питання розвитку фізичної культури і спорту стають ключовим напрямком соціальної політики і у нашій країні.

Управління розвитком нової системи в сфері фізичної культури і спорту характеризується двома особливостями. По-перше, фізична культура і спорт займають особливе місце в сучасному суспільному розвитку: перетворюються в одну із самих великих і важливих сфер людської діяльності, що тісно переплетена з усіма іншими сферами громадського життя — економічною, політичною, соціальною, духовною. По-друге, фізична культура і спорт останнім часом перебувають у стані експонентного розширення, що супроводжується пошуками шляхів удосконалювання. Ці пошуки мають як теоретичний, так і практичний характер, у чому виявляються основні риси нової фізичної культури.

Комплексність, системність і цілісність управління фізичною культурою і спортом в Україні багато в чому забезпечуються розвитком його теоретичних і методологічних обґрунтувань у сучасному суспільстві. Глибокі соціально-економічні і політичні перетворення в нашій країні вимагають вироблення нових підходів до вирішення проблем оптимізації системи керування. Сьогодні на перший план виходять питання переосмислення ролі і місця держави, а також місцевого самоврядування у розвитку і підвищенні ефективності системи фізичної культури щодо забезпечення здоров'я нації та ефективності функціонування національного спорту, віддачі коштів від внесків у ці сфери.

На жаль, на пострадянському просторі усе ще не зжитий характерний для радянської системи керування єдиний принцип організації, законотворчості і

фінансування двох різних по цільовій настанові специфічних соціальних інститутів — спорту і фізичної культури. Фінансування єдиним рядком бюджету витрат на фізичну культуру і спорт призводить, як свідчить досвід, до негативних наслідків для якості життя населення в цілому.

Симптоматично, що країна перебуває за станом здоров'я населення на рівні країн, що розвиваються. На сьогоднішній день трактування соціальної цінності спорту усе ще майже повністю обмежується питаннями використання досягнень інституту спорту на міжнародній арені, а освітні аспекти спорту і його здравоохоронні аспекти далеко не завжди розглядаються як завдання цього соціального інституту [6]. Внаслідок цього не розглядаються проблеми його взаємин і взаємодії з іншими соціальними інститутами, такими як інститут освіти і охорони здоров'я.

Сьогодні треба виходити з того, що першочергове завдання держави, суспільства, а виходить, і органів керування фізичною культурою і спортом — це турбота про людину, її здоров'я, надання можливостей для активних занять фізичною культурою й спортом [1].

Система фізичної культури, у тому числі «спорт для всіх», як, насамперед, заходи рекреації і реабілітації, має на меті здоров'я нації в цілому і забезпечення працездатності», а тим самим і підвищення якості життя всіх груп населення. Вона дає реальну віддачу внаслідок підвищення дієздатності населення, зниження витрат на охорону здоров'я, забезпечення більш ефективної підготовки підростаючого покоління до праці і військової служби.

Разом з тим спроби додати нового імпульсу у розвиток фізичної культури і масового спорту найчастіше, як і раніше, носять скоріше декларативний характер чергової кампанії. Це багато в чому пояснюється тим, що на ділі розглянута сфера так і не стала пріоритетною галуззю державно-суспільних інтересів, а тому і у нових умовах є найчастіше нерентабельною, отже, не цікавою для інвестицій як держави, так і комерційних структур. Не останню роль у цьому відіграють і перекося у фінансуванні внаслідок застосування системи фінансування «одним рядком» сфери фізичної культури та спорту в бюджетах країни і регіонів [5].

Удосконалення функціонування національного інституту фізкультури і спорту вимагає цілком конкретних заходів щодо вдосконалювання діяльності держави відносно фізичної культури і спорту, їхньої організації. Першим кроком може і повинен стати інституціонально-організаційний поділ системи управління сфери фізичної культури і спорту відповідно до цільової спрямованості її підсистем у соціально-орієнтованому суспільстві на:

- сферу забезпечення належного рівня якості населення;
- сферу професійно-трудової діяльності, включаючи етапи підготовки до неї.

Орієнтація на ефективність держави при відпрацьовуванні механізму державного управління фізичною культурою і спортом припускає переміщення акценту з кількісного аспекту державного впливу на якісний: необхідна відмова держави від ролі мецената з переходом до ролі соціального менеджера, оптимі-

зуючого міжособистісні і міжгрупові відносини в суспільстві, що підвищує віддачу від вкладених коштів.

Системне бачення проблем інституту фізкультури і спорту вимагає нового підходу до вибору стратегії соціальної регуляції його діяльності — організації якісно нової соціально-управлінської ситуації, коли питання вирішуються не шляхом організаційних перебудов і ситуаційних реформаций, а за допомогою розробки нової парадигми соціального управління.

Формування ринкових відносин припускає в цьому плані створення правових і організаційних передумов системи самозабезпечення спорту вищих досягнень і професійного спорту на базі взаємодії держави й бізнесу. З такого партнерства покористуються не тільки центральна і регіональна влада і бізнес, але й, зрештою, суспільство в цілому. У цьому суть некорупційного, некримінального рішення проблеми влади і бізнесу. Тільки в такому випадку влада бюрократії обмежується економічно і стає соціально виправданим і перспективним функціонуванням інституту спорту як потенційної і реально досить дохідної сфери підприємницької діяльності.

Іншим повинен бути підхід до розвитку системи масового спорту. У цьому випадку система соціально-економічних заходів щодо підтримки рівня життя і соціального благополуччя громадян повинна стати органічним елементом діяльності інститутів соціального керування по забезпеченню конституційних прав громадян на самостійне використання можливостей, наданих державою. Але і тут інтереси державного управління повинні бути ув'язані з інтересами виробників фізкультурно-оздоровчих і спортивних послуг на базі загальнонаціональних інтересів. Поведінка держави в такому випадку по-новому вирішує болючу проблему альянсу влади й бізнесу, тобто, залишаючись «профільною» управлінською структурою, влада виступає партнером бізнес-структур [4].

Завдяки частковому переходу державного управління на принципи «соціального менеджменту» стає можливим ефективне керування соціально-економічними процесами, коли «соціальні менеджери», аж ніяк не перетворюючись у бізнесменів, що залишаються надійними представниками держави і загальнонаціональних інтересів, стають повноправними суб'єктами соціально-економічного ринку і партнерами в бізнесі. А тому вирішальним стає підбір кадрів, тому що «нові адміністратори» зобов'язані професійно розбиратися в тонкощах маркетингу, фінансування, законодавства: затребувані керівники нового типу — менеджери, яким виконавча влада делегує повноваження підготовки і прийняття стратегічних рішень. Тим самим створюються передумови реалізації соціального замовлення на підготовку якісно нових управлінських кадрів, готових до реалізації принципово нових взаємин держави і бізнесу в умовах сучасного ринку [5].

Підкреслимо, що загальним завданням реформування сфери фізичної культури і спорту повинне стати вміле сполучення державного керування зі створенням умов для ринкового регулювання соціально-економічних процесів у цій сфері, підвищення ефективності використання потенціалу громадських організацій у розвитку фізичної культури і спорту.

Сьогодні створені передумови для комплексного вирішення проблеми якісного відновлення діяльності в сфері фізичної культури і спорту.

Досвід реформування фізкультурно-спортивного руху переконує в тім, що при виборі стратегії розвитку необхідно виходити не з абстрактних схем і моделей, а спиратися на аналіз конкретних соціально-економічних і політичних умов, що складаються в країні.

На думку керівників галузі, у сфері фізичної культури і спорту склалася і ефективно діє управлінська модель взаємодії центра із регіонами, місцевими органами самоврядування, громадськими організаціями. Взаємини між державним органом і громадськими об'єднаннями в цей час будуються тільки на довірчій основі і носять конкретний характер. Найважливіший напрямок у роботі з розвитку спорту вищих досягнень — це створення регіональних центрів спортивної підготовки. По ряду видів спорту такі центри вже створені при узгодженні з федераціями і регіонами.

Вдосконалювання системи керування являє собою розподіл по вертикалі форм і видів управлінських функцій залежно від їхнього масштабу і спрямованості (центр — місцевий рівень). Що стосується, практичної роботи з розвитку фізичної культури і спорту, то вона повинна бути прерогативою регіональних органів влади і органів місцевого самоврядування [3]. Її основний зміст — створення умов для занять фізичною культурою й спортом за місцем проживання, в освітніх установах, у трудових колективах, серед усіх вікових груп і категорій населення.

Безсумнівно також і те, що місцеве самоврядування повинне підтримувати спортивні ініціативи, спортивну активність через місцеві бюджети. Можливо, що місцеве самоврядування могло б взяти на себе організацію альтернативної цивільної служби спортсменів.

В умовах реалізації адміністративної реформи, що включає в себе розмежування повноважень і ресурсів між органами влади різного рівня, підвищується відповідальність і конкретизуються функції в кожній ланці керування фізичною культурою і спортом. Це буде сприяти підвищенню якості керування і активізації фізкультурно-спортивної роботи місцевих органів влади, органів місцевого самоврядування серед різних соціально-демографічних груп населення.

Особливе місце в новій стратегії повинне бути надано пошуку і реалізації нових форм і методів фізкультурно-спортивної роботи з населенням. Це стосується як підвищення якості процесу фізичного виховання, розробки і введення в практику нових фізкультурно-оздоровчих технологій, інноваційних проєктів, так і впровадження нових більш ефективних організаційно-управлінських моделей на всіх рівнях керування.

Критерії соціального благополуччя громадян визначаються рівнем управлінської діяльності (державний, регіональний, місцевий, закладний) і її якістю, конкретикою і тимчасовими параметрами, що відводять для досягнення мети, а також специфікою конкретних груп населення. При цьому важливо усвідомити і дослідити специфічні тенденції сучасної системи керування, коли справа не обмежується лише взаємодією структур державного і громадського управління і об'єднання їхніх зусиль, оскільки, як уже говорилося, в умовах станов-

лення і розвитку ринкової економіки вступає в дію такий фактор, як приватно-підприємницька діяльність у сфері фізичної культури і спорту.

Одна з найважливіших особливостей, що характеризують керування сферою фізичної культури і спорту в останні десятиліття, складається в поступовому затвердженні трактування фізичної культури як інвестицій у людський капітал. Поняття людського капіталу було вперше введено в економіку у зв'язку із прагненням осмислити роль відтворення населення на ринку праці. Міра втіленої в людині здатності приносити прибуток стала виражатися в понятті людського капіталу за аналогією з фізичним капіталом. Цінність як фізичного, так і людського капіталу залежить від прибутку, що він здатний приносити в майбутньому [8]. І щодо цього дуже важлива наявність необхідного рівня фізичної дієздатності і конкурентоспроможності людини. Фізична культура нарівні з освітою є складовою частиною освіченості людини і робить безпосередній внесок в економічний розвиток суспільства.

Отже, у цей час у країні стан розвитку фізичної культури і спорту визначається сформованою системою керування фізкультурно-спортивним рухом, що, у свою чергу, визначається соціально-економічним станом суспільства, державною політикою, місцевими органами самоврядування, а також суспільними об'єднаннями і організаціями фізкультурно-спортивної спрямованості.

Модернізація системи керування фізичною культурою і спортом повинна стати невід'ємною частиною соціальної політики держави, мати чітку ідеологію і програму дій:

- необхідно стабілізувати структуру державного управління фізкультурною і спортом;
- варто відродити і забезпечити стійке функціонування системи підготовки і перепідготовки кадрів керівників у цій сфері, а підбір і розміщення кадрів, аж до самого вищого рівня, здійснювати на основі об'єктивних професійних і ділових характеристик, а не суб'єктивного ставлення керівників більш високого рангу до кандидатів на посади [2];
- установити державну монополію на проведення спортивних лотерей і більшу частину коштів, що надійшли від їхнього проведення, направляти на будівництво і благоустрій спортивних споруд, підготовку і перепідготовку кадрів, спортсменів, їхнє матеріальне забезпечення в пенсійному віці і т. д.

Особливе значення в новій системі керування фізичною культурою і спортом повинна здобути більш тісна взаємодія між органами охорони здоров'я, освіти, праці, оборони, внутрішніх справ та інших зацікавлених центральних органів влади і зростаюча відповідальність громадських фізкультурних організацій за формування здорового способу життя українських громадян.

Розуміння і дослідження даних проблем є актуальними для будь-якого демократичного суспільства, тому що соціально-економічний механізм державного управління фізичною культурою і спортом в умовах цивілізованої ринкової економіки повинен реалізувати найважливішу функцію державної політики — соціальну справедливість, бути ефективним інструментом соціальної політики держави.

Література

1. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України «Назустріч людям»: Постанова Верховної Ради України від 4 лютого 2005 року // Офіційний вісник України. — 2005. — № 6. — Ст. 348.
2. Бака М. М. Підготовка спеціалістів фізичної культури та спорту в умовах переходу до ринкових відносин на Україні // Освіта в галузі фізкультури: стан, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 50-річчю ЛДІФК, 9–11 жовтня 1996 р. — Львів, 1996. — Ч. 1. — С. 50.
3. Гуськов С. И., Соколов А. С. Местные органы власти и спорт. — М.: Полиграфсервис, 1998. — С. 57.
4. Загорська А. Проблеми збереження та розвитку матеріально-технічної бази фізичної культури і спорту в умовах ринкових відносин // Молода спортивна Україна: 36. наук. ст. з галузі фіз. культури та спорту. — Львів, 2001. — Вип. 5, т. 1. — С. 75.
5. Король Г. М., Пилипенко П. В. Стап і завдання фізичної культури та спорту на сучасному етапі формування економіки України // Освіта в галузі фізкультури: стан, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукр. наук. конф., присвяч. 50-річчю ЛДІФК, 9–11 жовтня 1996 р. — Львів, 1996. — Ч. 1. — С. 34–36.
6. Кулик О. М. Робота органів виконавчої влади з питань молодіжної та сімейної політики, фізичної культури, спорту і туризму щодо забезпечення реалізації Послання Президента України до Верховної Ради України: «Україна: поступ у ХХІ століття. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000-2004 роки» і Програми діяльності Кабінету Міністрів України // Реформи заради добробуту: 36. матеріалів всеукр. семінару-наради, Донецьк, 27–28 квітня 2000 р. — К., 2000. — С. 67.
7. Экономика труда: организация и нормирование, человеческий капитал, антикризисные мероприятия: Учеб. для вузов / Под ред. М. А. Винокура, П. А. Горелова. — СПб.: Питер, 2004. — С. 154.

УДК 347.73:330.322

*Д. В. Кравцов***ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
І ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ**

Інвестиції — це фінансові ресурси і матеріальні цінності, спрямовані на забезпечення інвестиційної діяльності з метою створення необхідних активів для задоволення потреб держави й одержання прибутку у майбутньому від виробництва продукції з об'єктів, що інвестуються, і розширення бази оподаткування.

Основним напрямком інвестиційно-інноваційної діяльності держави є удосконалення засобів регулювання її фінансового забезпечення, що у свою чергу приведе до ефективної реалізації інвестицій.

Для ефективної реалізації інвестицій — отримання прибутку або досягнення будь-якого іншого позитивного ефекту інвестору необхідно вкласти ці ресурси (інвестиції) в економіку підприємства, галузі господарства, держави, регіону, а саме процес вкладення не можливий без публічного характеру його здійснення — тобто насамперед будь-яка держава, у тому числі й Україна, визначає: за допомогою правового регулювання вимоги щодо здійснення інвес-